

בבא בתרא מ"ה

המוכר שדה שלא באחריות אין מעיד לו הגמרא הביאה את דברי רבין בר שמואל, עליה כשאין לו קרקע אחרת שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות, אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו. ומבררת הגמרא באיזה אופן מדובר, אם יש למוכר קרקע אחרת בת חורין שבעל חובו יוכל לגבות ממנה, הרי בעל חוב יחזור עליה²⁷⁶, ומדוע המוכר אינו מעיד לקונה עליה?²⁷⁷ ואם אין לו קרקע אחרת, מה משנה אם תשאר ביד הלוקח, ממילא אין לו מה לשלם? עונה הגמרא, מדובר שאין לו קרקע אחרת, והוא נוגע בעדותו מפני שלא נוח לו שהקרקע תצא מיד הלוקח ובעל החוב לו ימצא מהיכן לגבות את חובו, ובוא ייחשב ל"לִנְהָ קָשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם". שואלת הגמרא, והרי אם השדה תשאר אצל הלוקח, בעל החוב יגבה ממנו, ולגבי הלוקח הוא יהיה: "לִנְהָ קָשָׁע וְלֹא יִשְׁלַם"? עונה הגמרא, שללוקח הוא יכול לומר לכך מכרתי לך שלא באחריות להפטר מכל אחריות שבעולם.

רבא וי"א ר"פ מכרין ישראל שמכר חמור רבא, ויש אומרים רב פפא, היה דורש לישראל ועכו"ם אנסו המוכר מפצה את הקונה ישראל והיורדים מארץ ישראל לבבל, כולכם תדעו דין זה. בן ישראל שמכר חמור לישראל ובא עובד כוכבים ולקחו ממנו בכח בטענה שהחמור נגנב ממנו, או שמי שמכרו גזלו ממנו²⁷⁸. הדין הוא שהמוכר מפצה את הלוקח והמוכר יביא עדים וידון עם העובד כוכבים²⁷⁹ ²⁸⁰. ולא אמרו שהמוכר צריך לפצות את הקונה, אלא כשהלוקח אינו יודע שהחמור נולד בביתו של המוכר, ואפשר לומר שהדין עם העובד כוכבים. אבל אם יודע בודאי ששייך למוכר אינו צריך לפצותו, כיון שידוע שגדלה בביתו של המוכר וסתם עובד כוכבים הוא אנס, ומסתבר שהנכרי אנסו שלא כדין. וכן הדין שצריך לפצותו, זה רק אם העובד כוכבים אנס רק את החמו ולא את האוכף. שכיון והניח את האוכף, מסתבר שהוא נוטל את שלו. אבל אם אנס את החמור ואת האוכף אינו צריך לפצותו²⁸¹, שסתם עובד כוכבים הוא אנס.

אמימר אמר שאפילו אין את כל אלו, אינו מכיר בה שהיא בת חמורו ולא אנס גם

276 שהרי אין גפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפילו הן זבורית.

277 אפשר לת' כגון שעשאה אפותיקי ואם תפול ביד המערער יפרע לו אחרת והוא נוגע בדבר. תוס'.

278 ואנסו ממנו בלא עדים וכמו שמפרשים לקמן שלא לקח את האוכף אלא את החמור לבדו. שמוכח שהוא רוצה לקחת רק את שלו ולא את מה שאינו שלו. רשב"ם.

279 אולי יוציאנו מידו שעכו"ם מציייתים לדין. ודוקא עכו"ם אבל אם ישראל לקח ממנו בכח את החמור לא צריך לפצות את הקונה אלא יתבענו בדין. שאין כח לישראל לגזול חמור מחבירו בלא עדים ובלא ראייה. רשב"ם.

280 רשב"א הקשה הרי יכול לומר אחוי טירפך ואשלם לך. וי"ל שדן עמו בדייני עכו"ם ובדיניהם היא של הנכרי. תוס'.

281 ולכן נקטו חמור אבל בפרה וטלית אי אפשר לומר חילוק זה של אוכף. רשב"ם.

את האוכף, לא לפצות את הקונה. מפני שסתם עובד כוכבים הוא אנס,²⁸² כמו שכתוב בתהילים: "אֲשֶׁר פִּיהֶם דָּבַר שָׁוֵא וַיִּמְנָס יְמִין שֶׁקֶר".

רבה אמר אומן אין לו חזקה כשחסר שנינו במשנה, שאומן שאוחז בחפץ ואחר אומר לו בעדים

שהוא שלו, והמוכר טוען שקנה אותו והחזיק בו

כבר זמן רב, אין לו חזקה. רבה אמר שלא שנו שלאומן אין חזקה, אלא כשבעל

הבית מסר לו [בני עדים את טליתו לתקנו. ואפילו אם אנו לא רואים עכשיו את

הטלית ביד האומן, אין האומן יכול לטעון החזרתו לך. מפני שרבה סבר שהמפקיד

אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים²⁸³. אבל מסר לו שלא בעדים, מתוך

שיכול לומר לו לא היו דברים מעולם, גם כשאמר לו לקוחה היא בידי נאמן²⁸⁴.

אביי א' א"כ אפ' בעדים ורבה א' המפקיד אמר לו אביי, אם כך אפילו בעדים מתוך

אצל חבירו בעדים צרך להחזיר בעדים שיכול לומר לו החזרתו לך, כשאמר לקוחה

היא בידי נאמן²⁸⁶ ²⁸⁷? אמר לו רבה, האם אתה סובר שהמפקיד אצל חבירו בעדים

אינו צריך להחזיר לו בעדים!?. המפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו

282 וכן קי"ל משום שאמימר הוא מאוחר. רשב"ם.

283 וכ"ש כשאנו רואים אותו בבית האומן שאין יכול לטעון לקוח, שהרי העדים שמסר בפניהם מעידים שבא לידו בתור פקדון. אבל אם טען החזרתו לך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים נאמן שהרי אמרו בשבועות שאפילו למ"ד המלוה את חבירו בערים צריך לפורעו בעדים אם טען פרעתך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן. אבל כ"ז שלא טען אלא החזרתו לך שלא בעדים אינו נאמן. ולא אומרים שכשאמר החזרתו ביני ובינך נאמן מיגו שיכול לומר פרעתך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים, כיון שלא פרעו בפני עדים לא היה יכול לומר פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים, שאדם לא משקר בדבר העשוי להתגלות. רשב"ם.

284 לא רק היכן שאנו לא רואים את הטלית בידו, שמתוך שיכול לומר אתה מסרת לי אבל החזרתו לך ונאמן. שהרי אין צריך עכשיו להחזיר לו בעדים, או שיכול לומר להד"מ שלא מסרת לי ויהיה נאמן בשבועת היסט. וכשאמר לו ישנו בידי ולקוח הוא יש לו חזקה ונאמן ע"י מגו זה. אלא אפ' אם ראו עדים שהטלית ביד האומן או שתפסו בו בפנינו, מתוך שיכול לומר להד"מ לא מסרת לי אבל אחר מסרו לי. והוא מכרה לו, והוא מסר לו כשאמר אתה מסרת לי ומכרתה לי נאמן במיגו. שרבה סובר שכשלא מסר לו בעדים בין אם ראה את הטלית בידו עכשיו ובין אם לא יש חזקה. שלא מדמים זאת לדין של דברים העשויים להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הם בידי שאינו נאמן, הואיל ויש למערער עדים שהיה שלו. ואע"ג שאין עד של מסירת שאלה או שכירות. משום שבשאלה ושכירות אדם משאיל ומשכיר לכל שכניו, אבל כאן האומן יכול לומר אינך רגיל לתקן בגדיך אצלי. וכן מוכח לקמן שרבה יש לאומן חזקה בין ראה ובין לא ראה היכן שאין מסירה בעדים. רשב"ם.

285 תוס' הקשו מדוע רק באומן אין לו חזקה אפ' באחר ואפ' לא ראה. וי"ל כגון שמסר לו בעדים סתם ולא פירש בפניהם אם תורת מוכר או פיקדון ורק לאומן אין חזקה שמסתמא נתן לו לתקן אבל באחר כשלא פירש מסתמא הוא מוכר או מתנה. ורנב"י שהקשה בסוף הסוגיה אומן הוא שאין לו חזקה הא אחר יש לו לא מסתבר לו להעמיד בראיה בלא ידיעה שלא ידעו בדבר שאינו שכח כמו שהקשו לקמן בשלא שכח שימסור בפניהם ולא ידעו את הקציצה. רשב"ם הקשה למה לאומן יש חזקה במה הדבר שונה מדברים העשויים להשאיל ולהשכיר, ותירץ שהאומן יכול לומר אינך רגיל לתקן אצלי. ור"י אומר שאפ' אם רגיל לתקן אצלו אומן שונה מדברים העשויים להשכיר ולהשאיל שמשאילים גם למי שאינו מוחזק כנאמן, ולא מעמידים כל פעם עדים. אבל באומן יכול לתת רק למי שנאמן עליו או להעמיד עדים. תוס'.

286 אביי ס' שהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים, וגם כשאמר לו לקוח הוא בידי נאמן. והמשנה שאו' שאומן אין לו חזקה לא תתכן אלא כשראה. בין מסר בעדים ובין לא מסר, מפני שאביי לא חושש למסירה. שאינו יכול לטעון החזרתו לך שהרי ראינוהו בידו. וגם אינו יכול לטעון לא מסרת לי מפני שהוא דומה לדברים העשויים להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחה היא בידי שאינו נאמן אע"ג שאין עדי מסירה. ובכה"ג אביי סובר שאומן אין לו חזקה, וכן מסקנת הסוגיה כאביי. רשב"ם.

287 תוס' הקשה שלשון אי הכי אפ' עדים משמע אי הכי שלא בעדים נאמן במיגו גם בעדים היה צריך לומר מיגו, משלמא למה שאמר שאין מיגו של בעדים גם בעדים אין מיגו, אלא לדבריך קשה. ור"ת דחק לפרש. תוס'.

בעדים²⁸⁸!. הקשה אביי ממה ששנינו בברייתא ותחילה מבאר את הברייתא ולבסוף

מקשה. ששנינו, ראה עבדו ביד אומן, שמלמדו אומנות²⁸⁹, וטליתו ביד כובס²⁹⁰ אומר לו מה טיבו אצלך? ואמר לו 'אתה מכרתו לי, אתה נתתו לי במתנה', לא אמר כלום, מפני שאומן אין לו חזקה. בפני אמרת לו למוכרו וליתנו לו במתנה דבריו, של האומן, קיימין. ואמר רבה, שההבדל הוא, שבסיפא מדובר שהטלית נמצאת אצל אחר שטוען שלקחו מן האומן. והוא משיב על טענת בעל הבית שקניתיו מן האומן על פיך שאמרת לו למוכרו וליתנו במתנה. ומיגו שהיה אומר ממך קניתיו, נאמן שקנאו מהאומן. וברישא מדובר שראה את טליתו או עבדו ביד אומן, וטוען שמכר לו. אם מדובר שנתן אותם לאומן בעדים, גם אם לא ראה את החפץ בידו יביא את העדים שהפקיד לפנייהם ויטל את חפצו. ואם אין עדים, הרי האומן אמור להיות נאמן גם אם בעל החפץ ראה אותו אצלו, כיון שלא צריך להחזירו בעדים.

וקשה על רבה שאמר שכשמסר לו שלא בעדים האומן נאמן בין ראה ובין לא ראה? רבה א' כשיש עדים וראה ורבה אמר רבה, שכמסר שלא בעדים האומן נאמן ואפילו ראה בידו. והרישא מדברת כשיש עדים שמסר לו

וגם ראה את הטלית בידו. וכיון שיש את שני הדברים עדים, וגם שראה אותו בידיו, האומן אינו יכול להחזיק בו ולומר לקוח הוא בידי, שהרי הוא בא לידו בתורת פקדון. וכיון שאינו יכול לומר החזרתי לך, שהרי רואים אותו בידו אין לו מיגו²⁹¹. שאל אותו אביי, והרי אתה הוא שאמרת המפקיד אצל חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים. וכיון שיש עדים למה לי ראה?! ואמר לו רבה חזרתי בי.

אומן א' ב' קצצת לי ובעה"ב א' אחת וקשה רבא לאביי לסייע לרבה ממה טלית ביד אומן על בעה"ב להביא ראיה ששנינו בברייתא, מי שנתן טליתו לאומן, האומן טוען שקצץ עמו בשתיים, והלה אומר באחת. כל זמן שהטלית ביד אומן, על בעל הבית להביא עדים משום שהאומן מהימן במיגו שיכול לטעון לקוח הוא

288 תוס' הקשו יהיה נאמן במיגו שהיה יכול לומר נאנסו. ותיריך ר"ת שאביי היה יכול להקשות שגם בעדים יהיה נאמן במיגו נאנסו אלא שלא עלה בדעתו והקשה מהברייתא והודה שהמשנה מדברת בראה ושוב אין להקשות מנאנסו. ויש מפרשים שמה שאמרו שצריך להחזיר לו בעדים הוא אם הוא רוצה להיות פטור משבועה אבל בשבועה נאמן במיגו נאנסו אפ' אין מחזיר לו בעדים. ונראה כפיר"ת. תוס'.

289 וראיה זו היא בעדים שאינו יכול לטעון לא ראייתו, וכגון שהחזיק בו ג' שנים שאם בפחות מג' שנים למה נקט אומן שמשמע אבל באדם אחר חזקתו חזקה. והרי ר"ל אמר הגודרות אין להן חזקה, ואמרו שאין להם חזקה אלא לר"ל אבל יש להן חזקה לאחר ג' שנים. רשב"ם.

290 ואפילו שעה אחת. ועכשיו רבה חזר בו ממה שהעמיד את המשנה במסירת עדים ואע"ג שלא ראה אין לאומן חזקה. והשתא ועכשיו רבה סובר שכשיש את שני הדברים עדים וראה אין לו חזקה. אבל עדים ולא ראה או ראה ולא עדים יש לו חזקה. ואע"ג שחזר בו ממה שאמר לעיל שצריך להחזיר לו בעדים. וכ"ש כשאין לא עדים ולא ראה שיש לו חזקה. ולאביי הדבר תלוי רק בראה אם ראה ביד אומן אין לו חזקה, ואם לא ראה יש חזקה ולא חוששים למסירה בין בעדים בין בלא עדים. רשב"ם.

בידי עד כדי דמיון²⁹². נתנה לו ותבעו בזמנו בדין, נשבע ונוטל^{293 294}. עבר זמנו, אחר ששקעה החמה על השכיר להביא ראיה. אם מדובר כשיש עדים שמסר לאומן בפניהם, ומסתמא גם קצץ בפניהם את השכירות, יראו הדיינים מה העדים אומרים!²⁹⁵. אלא מדובר כשאין עדי מסירה²⁹⁶ ושנינו שעל בעל הבית להביא ראיה, והאומן נאמן על שכרו ואפילו שראה. מיגו שאם רצה היה אומר לקוחה היא בידי נאמן כמה הוא שכרו. דוחה הגמרא, מדובר כשאין עדים וכשלא ראה, ולדברי הכל השכיר נאמן משום שיכול לומר לא היו דברים מעולם.

רנב"י הקשה אומן אין לו חזקה אם הקשה רב נחמן בר יצחק ממה ששנינו, האומן יש עדים מדוע לאחר יש חזקה אין לו חזקה. ולכאורה באיזה אופן מדובר, אם יש עדים שבעל הבית מסר לאומן את הטלית בפניהם, וראה עכשיו את הטלית בידו²⁹⁷, מדוע דווקא לאומן אין חזקה הרי גם ולאחר אין חזקה, כיון שיש עדים שבא לידו בתורת פקדון וגם רואים אותו עכשיו בידו, אינו יכול לומר החזרתיו לך ודאי שאינו נאמן לומר לקוח הוא בידי. ואין לומר שמדובר כשיש עדים ולא ראה, שבכזה מקרה אפילו אומן נאמן לדברי הכל. שהרי אמרנו לעיל שהמפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים. וכשאמר לקוח הוא נאמן במיגו שיכול לומר החזרתיו לך. אלא מדובר כשאין עדים, ושנינו שלאומן אין חזקה כשאין עדים אם החפץ נראה בידו, ואין אומרים כרבה שהמפקיד שלא בעדים אין צריך להחזירו בעדים. ונשארה הגמרא בקושיה על דברי רבה²⁹⁸.

292 כמו שאמרו לעיל בהנהו עיני דאכלי חושלי בנהרדעא. רשב"ם.

293 שכיר בזמנו נשבע ונוטל ומשום שבעל הבית טרוד בפועליו האמינוהו לשכיר.

294 בפ' המקבל אומן אומר ב' קצצת לי והלה אומר לא קצצתי אלא אחת הממע"ה קציצה מידע ידע. ובפ' כל הנשבעין הקשו ותיירצו שהברייתא היא כר"י שסובר בעה"ב טרוד בפועליו ואינו זוכר את הקציצה. וא"ת גם לאחר זמנו מדוע אמרו הממע"ה מפני חזקה אין שכיר משהו שכרו ואין בעה"ב עובר בבל תלין, ישבע ויטול, שהרי השכיר שהיה את שכרו ובעה"ב עבר שהרי הוא מודה שקצץ לו אחת וחייב לו אותו. ודוחק לומר שהוא שיהיה רק את מה שראינו ששיהיה ולא שיהיה את מה שלא ראינו. תוס'.

295 ר"י הק' יקשו שאלה טובה יותר שאם יש עדים וראה מדוע האומן נאמן כשהטלית בידו. רבה יעמיד כשאין עדים ונאמן במיגו אבל לאביי בין כשיש ובין כשאין עדים לא נאמן במיגו. וי"ל שאמרו כך אם יש עדים ובא לומר שאע"ג שיש עדים נאמן וכגון שלא ראה יראו מה העדים אומרים. אלא כשאין עדים ואי אפשר בשלא ראה שא"כ הדבר פשוט שאם אין עדים ולא ראה שנאמן. אלא ודאי מדובר בראה ובכ"ז נאמן. ותיירצו לעולם כשאין עדים ולא ראה ואין ברישא חידוש אלא היא בשנתה משום הסיפא. תוס'.

296 ריב"ם הק' איך אפשר להעמיד כשאין עדים, מדוע בזמנו נשבע ונוטל הרי מתוך שיכול לומר לא שכרתיך נאמן לומר נתת שכרך. ואורי"ש ששם חולקים בדבר, ועוד שכאן אין לומר מיגו זה מפני שמודה במקצת ואם היה אומר לא שכרתיך היה כופר הכל וחזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו. תוס'.

297 נראה שמדובר בראה שאם בלא ראה גם לאומן יש חזקה שא"צ להחזיר לו בעדים. ופר"ת נראה לר"י דחוק ולכן לא כתבתיו. תוס'.

298 ומכאן שהמפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים, שהרי רבה חזר והודה לאביי. ופרק המוכר את הבית (דף ע. י.) פסקו שאפילו המפקיד אצל חבירו בשטר אין צריך להחזיר לו בעדים. וממה שהגמרא אמרה אי דאיכא עדים אחר אמאי מהימן נלמד שהמפקיד אצל חבירו בעדים ועדיין הפקדון בידו לפנינו ואינו יכול לטעון החזרתיו ומכרו לי אח"כ אינו נאמן. וכשראה ותפס, אבל אם לא ראה נאמן לומר מכרת לי אותם במיגו החזרתיו לך כי אמר מכרת אותם לי נאמן ובשבועה. וה"מ שהפקיד אצלו בעדים אבל אם ראה טליתו ביד חבירו ועדים מכירים שהיה של הטוען מה טיבו אצלך ואמר לו לקוח הוא בידי, נאמן שאין השני נאמן לומר הפקדתיו אצלך שאין לו עדים. וה"מ כשאינו אומן אבל ראה טליתו ביד אומן והאומן אמר לקוח הוא בידי אינו נאמן אא"כ יש לו עדים שלקחו בפניהם, ואפ' שלא מסר לו בעדים. אבל אם לא ראהו בידו האומן נאמן לומר לקוח ואע"פ שמסר

לו בעדים, מיגו החזרתיו לך. ואומן אין לו חזקה רק בכלים שהוא ראוי לתקן, ויש חילוק בין אומן לבעל הבית בדברים שאין עשויים להשאל ולהשכיר, אבל דברים העשויים להשאל ולהשכיר בכל אדם אם אמר לקוחים הן בידי אינו נאמן. רשב"ם.

